

En färdplan mot en europeisk examen 2023/24:FPM55

Utbildningsdepartementet

2024-04-29

Dokumentbeteckning

COM(2024) 144
MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL
EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH
SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN om en färdplan mot
en europeisk examen

COM(2024) 145
Förslag till RÅDETS REKOMMENDATION om attraktiva och hållbara
karriärer inom högre utbildning

COM(2024) 147
Förslag till RÅDETS REKOMMENDATION om ett europeiskt system för
kvalitetssäkring och erkännande inom högre utbildning

Sammanfattning

Den 27 mars 2024 presenterade kommissionen ett paket för högre utbildning. Paketet består av ett meddelande om en färdplan mot en europeisk examen, en rekommendation om ett europeiskt system för kvalitetssäkring och erkännande inom högre utbildning och en rekommendation om attraktiva och hållbara karriärer inom högre utbildning. Paketet syftar till att förverkliga det europeiska utbildningsområdet (EEA) och bygger på universitetsstrategin som presenterades av kommissionen 2022. Enligt kommissionen syftar de tre initiativen tillsammans till att hantera de återstående juridiska och administrativa hindren för europeiska universitet och högskolor att ta fram gemensamma konkurrenskraftiga program på kandidat, master och doktorandnivå. Kommissionen anser att de tre initiativen tillsammans utgör ett stort steg mot att förverkliga visionen om EEA. I meddelandet tydliggörs kommissionens mer långtgående ambitioner på området. Även om meddelandet inte är föremål för förhandling är det nära sammankopplat med vad kommissionen föreslår i rekommendationerna som kommer att förhandlas av medlemsstaterna.

Kommissionen föreslår att arbetet med att stärka transnationella utbildningar rent praktiskt ska ske genom att medlemsstaterna möjliggör att gemensamma transnationella utbildningar kan kvalitetsgranskas enligt gemensamma kriterier av någon av organisationerna knutna till The European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR, se avsnitt 4.2), snarare än endast en kvalitetsgranskningsorganisation från det egna landet. Transnationella utbildningar som genomgått en sådan granskning föreslås av kommissionen kunna få en europeisk examensmärkning, alternativt kunna leda till en europeisk examen som ska vara förankrad i den nationella examensordningen. Kommissionen ser även ett behov av att bättre uppmuntra, erkänna och värdesätta arbete för djupare transnationellt samarbete och för att skapa attraktiva karriärvägar.

Regeringen anser att arbetet inom utbildningsområdet på EU-nivå ska utgå från en grundläggande respekt för fördelningen av befogenheter mellan EU och medlemsstaterna liksom för de nationella systemen, inklusive beslut om finansiering.

Regeringen välkomnar kommissionens satsning på Europauniversitet och ser det som en intressant del i upprättandet av det europeiska utbildningsområdet.

Regeringen är dock fortsatt tveksam till förslagen om europeisk examen samt till att utveckla särskilda kriterier för utvärdering i linje med kommissionens förslag, vilka samtidigt föreslås utgöra kriterier för en europeisk examensmärkning och en europeisk examen. Regeringen ser inte att det finns behov av att utveckla ett nytt, separat ramverk för utvärdering av Europauniversitet. Regeringen anser att Bolognaprocessen är framgångsrik, ska värnas och även framgent kommer att vara viktig.

Regeringen är positiv till vissa delar i förslaget om rekommendation om attraktiva och hållbara karriärvägar inom högre utbildning. Andra delar är regeringen frågande till, t.ex. behovet av ett kompetensramverk för forskare och undervisande personal.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

I Romförklaringen från 1971 åtog sig EU:s ledare att arbeta för en union där ungdomar får den bästa utbildningen och kan studera och få arbete över hela kontinenten. Samma år fastställde kommissionen visionen om ett europeiskt utbildningsområde. Europaparlamentet, rådet och kommissionen tillkännagav 2017 vid det sociala toppmötet i Göteborg den europeiska pelaren för sociala rättigheter, där det anges att var och en har rätt till god, inkluderande utbildning och livslångt lärande.

Den 18 januari 2022 presenterade kommissionen meddelande om en europeisk universitetsstrategi (COM[2022] 16, se även faktapromemoria

2021/22:FPM63). Meddelandet utgjorde en inbjudan till närmare samarbete mellan länder och aktörer inom högre utbildning. En central del av meddelandet är att satsningen på Europauniversitet (se avsnitt 4.2) byggs ut. En annan del handlar om att ta fram former för en europeisk examen. Rådets rekommendation av den 5 april 2022 om brobyggande för ett effektivt europeiskt samarbete om högre utbildning (2022/C 160/01) bygger vidare på meddelandet, i syfte att bidra till att uppnå det europeiska utbildningsområdet senast 2025. I rekommendationen lyfts gränsöverskridande samarbete som viktigt för den europeiska högre utbildningens inkludering, kvalitet, mångfald, attraktionskraft och globala konkurrenskraft.

Den 27 mars 2024 presenterade kommissionen ett paket för högre utbildning, bestående av ett meddelande och två förslag till rekommendationer.

1.2 Förslagets innehåll

1.2.1 Förslagets syfte och kommissionens problembeskrivning

Meddelandet om en färdplan mot en europeisk examen syftar till att främja arbetet med en gemensam europeisk examen, genom att stödja europeiska universitet och högskolor så att de fördjupar och breddar sitt transnationella samarbete. I förlängningen syftar meddelandet till att upprätta EEA.

I meddelandet beskriver kommissionen att Europa står inför stora utmaningar. Det handlar bland annat om demografi, klimatförändringar och digitalisering, men även om att värna europeiska värderingar och konkurrenskraft. Kommissionen anser att högre utbildning i EU är avgörande för att möta dessa utmaningar. Bland annat anser den att universitet och högskolor har en viktig roll i att förmedla det europeiska levnadssättet, genom att leverera högre utbildning av god kvalitet. Europeisk konkurrenskraft och välbefinnande är också beroende av att framtidssäkra kompetenser. Förmågor som efterfrågas av arbetsgivare framöver kommer enligt OECD Skills Outlook 2023 bland annat vara kritiskt tänkande, kreativitet och anpassningsbarhet. Tillsammans är de centrala för en kunskapsbaserad ekonomi. Utvecklingen förutsätter sammantaget ett nära samarbete mellan europeiska universitet och högskolor, som kommissionen anser har blivit en nödvändighet snarare än något som är ”nice-to-have”. Det är genom transnationellt samarbete mellan universitet och högskolor som EU kan konkurrera med utbildningsområden på andra platser i världen.

Kommissionen konstaterar att EU:s konkurrensförutsättningar är goda, bland annat genom det arbete som hittills skett på utbildningsområdet, särskilt inom Bolognaprocessen (se avsnitt 4.2). Kommissionen menar att Bologna-processen medfört framsteg för kvalitetssäkring och erkännande inom högre utbildning, bland annat genom utvecklingen av Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG) och European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes (European Approach, se avsnitt 4.2). Samtidigt anser kommissionen att framstegen

inom Bolognaprocessen har gått långsamt och att genomförandet av överenskomna initiativ är ineffektiv, bland annat till följd av samarbetets geografiska bredd och mångfalden i system och kontexter mellan länder. Kommissionen anser även att initiativen som rör högre utbildning inom ramen för EEA är mer ambitiöst än nu pågående initiativ.

Kommissionen vill därför i nära samarbete med medlemsstaterna verka för att skapa en struktur för ett närmare och mer integrerat samarbete inom högre utbildning, med en utgångspunkt i europeiska värden.

1.2.2 Införande av en europeisk examensmärkning

Kommissionen föreslår i meddelandet att en europeisk examensmärkning som kan tilldelas gemensamma transnationella utbildningsprogram ska införas. En europeisk examensmärkning beskrivs av kommissionen som ett kraftfullt varumärke som visar att en utbildning uppnår vissa europeiska kriterier för en sådan märkning som föreslås i Annex II till rekommendationen (se nedan 1.2.5).

I rekommendationen om ett europeiskt system för kvalitetssäkring och erkännande inom högre utbildning föreslår kommissionen införandet av en europeisk examensmärkning som ska visa att en utbildning uppfyller ett antal gemensamma europeiska kriterier. Kommissionen föreslår att en europeisk examensmärkning ska kunna delas ut på tre olika sätt.

1. För transnationella gemensamma utbildningar som ges av universitet och högskolor där det finns krav på utbildningsutvärderingar och som ingår i ett Europauniversitet eller motsvarande samarbete föreslås en kvalitetssäkringsorganisation, som är medlem i ENQA, kunna tilldela utbildningen den europeiska examensmärkningen.
2. För transnationella gemensamma utbildningar som ges av universitet och högskolor där det finns krav på lärosätesgranskningar och som ingår i en universitetsallians föreslås kvalitetsäkringsorganisationen ge lärosätet möjligheten att själv tilldela sina gemensamma utbildningar den europeiska examensmärkningen.
3. För Europauniversitet eller motsvarande samarbeten som kan genomgå en gemensam lärosätesgranskning föreslås samarbetet tilldelas motsvarande möjlighet.

Kommissionen anser att medlemsstater bör erkänna en europeisk examensmärkning som delats ut av alla kvalitetssäkringsorganisationer registrerade i EQAR.

1.2.3 Införande av en ny europeisk examen

Kommissionen beskriver samtidigt i meddelandet att en europeisk examensmärkning inte löser problemen med att initiera och driva transnationella program. Därför föreslår kommissionen i meddelandet även att en europeisk examen införs.

En europeisk examen föreslås vara en ny frivillig form av examen för högre utbildning på kandidat-, master- eller doktorandnivå, motsvarande de som i dag finns på nationell nivå. En sådan examen ska ges gemensamt av flera lärosäten i olika medlemsstater som ingår i ett Europauniversitet eller av ett Europauniversitet som utgör en juridisk person. En europeisk examen föreslås bygga på samma kriterier som anges för en europeisk examensmärkning i Annex II till rekommendationen om ett europeiskt system för kvalitetssäkring och erkännande inom högre utbildning.

En europeisk examen behöver enligt kommissionen möjliggöras genom nationell lagstiftning och stöddas av nationella examensordningar. Kommissionen anser också att en europeisk examen med fördel utfärdas i formatet av ett digitalt examensbevis, och att den ska erkännas automatiskt inom hela EU.

I meddelandet föreslår kommissionen inrättandet av ett European Degree Policy Lab, som ska utveckla riktlinjer för införandet av en europeisk examen. Medlemsstater föreslås därefter var och en kunna välja om de först vill införa en europeisk examensmärkning i syfte att efter en tid införa en europeisk examen, alternativt direkt införa en europeisk examen.

Kommissionen meddelar att den planerar att arrangera ett årligt European degree forum 2025 för att följa upp arbetet mot en europeisk examen. Medlemsstaterna bjuds in att delta i den gemensamma utvecklingen av riktlinjer för införande samt handlingsplaner för en europeisk examen genom forumet, och genom arbetet i det framtida European Degree Policy Lab.

Kommissionen meddelar att Erasmus+ kommer att stötta utformningen och lanseringen av europeisk examen, genom särskild finansiering. Kommissionen planerar att lansera European degree pathway projects år 2025, som erbjuder ekonomiska incitament till medlemsstater och berörda aktörer att engagera sig i arbetet mot en europeisk examen. Medlemsstater kommer även att kunna ta hjälp av instrumentet för tekniskt stöd när de utformar och genomför reformer inom ramen för paketet.

Kommissionen planerar att fortsätta stötta utvecklingen av ett system för uppföljning av utexaminerade, European graduate tracking system (EGTI), för att samla in information om högskoleexaminerade över hela EU.

1.2.4 Kriterier för en europeisk examensmärkning och en europeisk examen

Kommissionen föreslår att både den europeiska examensmärkningen och den europeiska examen kopplas till kriterier som är framtagna på EU-nivå

(Annex II till rekommendationen om ett europeiskt system för kvalitetssäkring och erkännande inom högre utbildning).

2023/24:FPM55

Kommissionen lanserade ett pilotprojekt för en gemensam europeisk examensmärkning sommaren 2022 utifrån kriterier framtagna av kommissionen. Tre svenska universitet och högskolor deltar i pilotstudien om en europeisk examensmärkning: Stockholms universitet, Chalmers tekniska högskola och Kungl. Tekniska högskolan. Totalt deltar 63 universitet och högskolor från 23 länder i sex pilotprojekt. Enligt kommissionen förväntas arbetet avslutas i slutet av april 2024. I meddelandet anger kommissionen att pilotprojekten hittills fallit väl ut, och att de bl.a. bidragit till utvecklingen av de kriterier som föreslås i Annex II.

Kriterierna föreslås omfatta:

- Minsta antal involverade universitet och högskolor och länder
- Transnationell gemensam examen
- Gemensamma strukturer för den gemensamma utbildningen
- Kvalitetssäkringssystem
- Uppföljning av examinerade från utbildningen
- Studentcentrerat lärande
- Tvärvetenskaplighet
- Arbetsmarknadskoppling
- Digitala färdigheter
- Transnationella campus
- Flexibel och integrerad studentmobilitet
- Gemensam bedömning av avhandlingar
- Demokratiska värderingar
- Flerspråkighet
- Inkludering
- Grön omställning

1.2.5 Hinder för transnationellt samarbete mellan universitet och högskolor inom EU

Transnationellt samarbete inom högre utbildning sker i dag i stor skala inom EU, bland annat genom de dryga 50 Europauniversitet som samlar omkring 500 universitet och högskolor. Kommissionen beskriver dock i meddelandet att hinder för transnationellt samarbete mellan universitet och högskolor i EU alltjämt kvarstår, vilka begränsar universitetets och högskolors förmåga att leverera transnationella gemensamma program och gemensamma examina. Utöver formella begränsningar av sådant samarbete, kan även skillnader mellan länder i exempelvis hur examensbevis utformas eller skillnader mellan betygssystem och examinationsregler försvåra samarbete. Även regler kring undervisningsspråk, fysisk närvaro, och bristfälligt erkännande av hybrid- och online-undervisning kan utgöra hinder. Kommissionen pekar även på att kvalitetssäkringsprocesser för transnationella program är för långa och för kostsamma. Ju fler universitet och högskolor som ingår i ett

samarbete och upprättar gemensamma program, desto mer komplex blir processen för kvalitetssäkring. Transnationellt samarbete kräver ofta även personella resurser, vilket kommissionen anser inte alltid prioriteras i resursfördelning och karriärstegar.

1.2.6 Kvalitetssäkring och erkännande av kvalifikationer

Kommissionen lyfter i meddelandet att alla högre utbildningar bör ackrediteras och genomgå en robust kvalitetssäkringsprocess. Kommissionen skiljer mellan institutionell kvalitetsgranskning (som i Sverige motsvaras av lärosätessgranskning och som är en extern granskning av ett lärosätess kvalitetssäkringsarbete) och kvalitetsutvärdering av program (som i Sverige kallas för utbildningsutvärdering) som är en extern granskning av en specifik utbildning. Kommissionen tillstår att de flesta medlemsstater i dag använder sig av en kombination av dessa, men vill stötta en övergång mot institutionell kvalitetsgranskning.

I rekommendationen om ett europeiskt system för kvalitetssäkring och erkännande inom högre utbildning uppmanas medlemsstaterna till att stärka sina kvalitetssäkringssystem i syfte att främja utvecklingen av högre utbildning, bland annat genom att säkerställa att nationella kvalitetssäkringssystem är utformade för den sociala och ekonomiska samhällsutvecklingen som påverkar högre utbildning. Exempelvis föreslår kommissionen att granskningarna ska främja grundläggande akademiska värden i linje med Bolognaprocessen, kompetenser kopplade till den gröna och digitala omställningen samt strategier för att stärka internationellt samarbete. Vidare föreslås medlemsstaterna minska arbetsbördan som kan följa av extern kvalitetssäkring, säkerställa att beslut som följer av kvalitetssäkringar är transparenta och sakliga i linje med ESG samt följa upp och sprida genomförda kvalitetsgranskningar. Nationella kvalitetssäkringsorganisationer föreslås även uppmanas till erfarenhetsutbyte inom det europeiska utbildningsområdet.

Kommissionen uppmanar i rekommendationen medlemsstaterna att i högre utsträckning använda sig av European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes (European Approach, se avsnitt 4.2), som antogs vid ministerkonferensen inom Bolognaprocessen i Jerevan 2015. I syfte att undvika att ett gemensamt program behöver genomgå kvalitetssäkringar från flera kvalitetssäkringsorganisationer, belägna i de länder som universiteten och högskolorna finns, föreslår kommissionen att medlemsstaterna möjliggör att dessa endast behöver granskas en gång. På så sätt anser kommissionen att den totala administrativa bördan för att upprätta ett transnationellt program minskar, samtidigt som grunden läggs för en europeisk examensmärkning och en europeisk examen.

Vidare föreslår kommissionen i rekommendationen att transnationella allianser av universitet och högskolor som har ett väl etablerat gemensamt internt kvalitetssäkringssystem och kan genomgå en institutionell granskning

på sikt bör tillåtas att få sitt gemensamma kvalitetssäkringssystem externt granskat utifrån kriterier i ett europeiskt ramverk. Denna kvalitetssäkring ska kunna utföras av någon av organisationerna registrerade i EQAR, och föreslås ersätta nationella lärosätessgranskningar.

Kommissionen föreslår i rekommendationen att kvalitetsgranskningarna genomförs inom ett ramverk som medlemsstaterna tillsammans tar fram (med utgångspunkt i utkastet till ett sådant i Annex I till rekommendationen). Den gemensamma kvalitetssäkringen föreslås integrera relevanta delar av ESG, European Approach samt kriterier för en europeisk examen som är framtagna på EU-nivå (Annex II till rekommendationen).

Kommissionen föreslår i rekommendationen att medlemsstater bör stödja transnationellt samarbete inom högre utbildning, genom att bland annat främja ett skifte mot lärosätessgranskningar snarare än programutvärderingar, främja evidensbaserade granskningar samt stötta universitet och högskolor i att stärka sin kultur kring kvalitet.

Kommissionen beskriver i rekommendationen även att arbetet innebär en möjlighet att närmare länka kvalitetssäkring till erkännande av kvalifikationer och studieperioder utomlands. Kommissionen anser att kvalitetssäkring ibland fokuserar för mycket på formella krav, snarare än på hur utbildningsutbudet kan förbättras genom exempelvis tematiska utvärderingar. Kommissionen pekar också på att ömsesidigt förtroende för nationella kvalitetssäkringssystem är en förutsättning för automatiskt erkännande av kvalifikationer. Kommissionen föreslår också att medlemsstaterna bör arbeta vidare med automatiskt erkännande för att främja mobilitet och stärka konkurrenskraften inom EU.

1.2.7 Attraktiva och hållbara karriärer

Upprätthållandet och utvecklingen av transnationellt samarbete mellan universitet och högskolor kräver tid och resurser från personal vid universitet och högskolor. Kommissionen konstaterar i meddelandet att det är ett arbete som inte alltid erkänns inom befintliga karriärvägar, men att det samtidigt ofta finns en förväntan från arbetsgivare inom högre utbildning att forskare och undervisande personal inom ramen för sina tjänster ska utföra sådant arbete. I en enkätundersökning som kommissionen låtit genomföra svarar 66 % av respondenter att transnationellt samarbete är en del av lärosätets strategi, men endast 39 % håller med om att befintliga karriärvägar möjliggör, stöttar och uppmuntrar aktiviteter på området. Kommissionen anser även att forskning och undervisning inte värderas likvärdigt, vilket ses som ett problem.

Kommissionen föreslår därför i rekommendationen om attraktiva och hållbara karriärer inom högre utbildning att medlemsstaterna främjar åtgärder för att öka kontinuerlig professionell utveckling och meritering för anställda vid universitet och högskolor, och för att erkänna den mångfald av aktiviteter som forskare och undervisande personal utför som del av sitt

arbete. Även mobilitet mellan akademi och andra samhällssektorer lyfts som en viktig fråga för medlemsstaterna att främja.

Kommissionen för även ett bredare resonemang om att attraktiva karriärer inom högre utbildning är en förutsättning för att attrahera särskilt skickliga lärare och rusta studenter med de färdigheter och förmågor som behövs. Kommissionen hänvisar bland annat till att kvinnor är underrepresenterade inom STEM-fältet (Science, Technology, Engineering and Mathematics) samt till att endast 26 % av professurerna i EU innehas av kvinnor. Kommissionen lyfter även att grupper med färre möjligheter fortfarande är underrepresenterade bland såväl personal som studenter inom högre utbildning.

Kommissionen föreslår i rekommendationen att medlemsstaterna bör uppmuntra konkurrens med trygga, rättvisa och icke-diskriminerande arbetsförhållanden för att attrahera och behålla personal. Personal bör ges möjlighet att utveckla innovativa lärometoder i en miljö där grundläggande rättigheter respekteras, utan rädsla för repressalier eller otillbörlig påverkan. Även förbättrade arbetsförhållanden och tillgång till sociala trygghetssystem och information om dessa beskrivs som viktiga områden.

Kommissionen aviserar att den kommer att utveckla riktlinjer med råd om hur universitet och högskolor kan göra karriärvägar mer attraktiva för akademisk stödpersonal samt ett kompetensramverk för forskare och undervisande personal, som bygger på existerande ramverk på EU-nivå inom relevanta områden, till exempel European Competence Framework for Researchers.

Kommissionen beskriver även i meddelandet att den kommer att stötta en särskild social dialog på EU-nivå tillägnad karriärer för lärare, forskare och stödfunktioner inom högre utbildning.

Kommissionen lyfter att data kring akademiska karriärer ofta är fragmenterad, vilket försvårar djupare analysarbete. Kommissionen avser därför att stärka det arbete med datainsamling och -analys som påbörjats inom ramen för Higher Education Sector Observatory, som kommissionen aviserade i Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén – om en europeisk universitetsstrategi 2022.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Förslagen har inte någon direkt påverkan på svenska regler eftersom rådsrekommendationer och meddelanden inte är rättsligt bindande. Ett nationellt genomförande av förslagen, så som det om en europeisk examen, examensmärkning och gemensam kvalitetssäkring, kräver en djupare analys av konsekvenserna för svenskt regelverk.

Exempelvis kan förslaget om en europeisk examen bl.a. komma att aktualisera frågor om utfärdande av en ny typ av examen och överlämnande

av förvaltningsuppdrag till ett utländskt organ och därigenom ha inverkan på högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100). Förslaget kan även exempelvis komma att aktualisera frågor om studiemedel enligt studiestödsförordningen (2000:655).

Förslagen om att utveckla ett ramverk för kvalitetssäkring och erkännande kan komma att ha inverkan på Universitetskanslersämbetets och Universitets- och högskolerådets uppdrag och de förordningar där dessa regleras. Förslagen kan även komma att ha inverkan inom kvalitetssäkringsområdet och därmed på universitets och högskolors arbete på området.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

De föreslagna initiativen föreslås finansieras inom ramen för EU:s långtidsbudget och befintliga program och strukturer, bland annat via Erasmus-programmet. Ökade kostnader för den nationella budgeten ska finansieras genom omprioriteringar inom beslutade och beräknade ekonomiska ramar på berört utgiftsområde.

Konsekvenserna i övrigt analyseras för närvarande, se vidare under 1.3 ovan.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen anser att arbetet inom utbildningsområdet på EU-nivå ska utgå från en grundläggande respekt för fördelningen av befogenheter mellan EU och medlemsstaterna liksom för de nationella systemen, inklusive beslut om finansiering. Detsamma gäller vem som ska anses som arbetstagare inom ramen för social trygghet.

EU är centralt för svensk ekonomi, välfärd och kompetensförsörjning. Sverige ska fullt ut delta i och forma EU-samarbetet på ett sätt som värnar både svenska och europeiska intressen. Det gäller även inom utbildningsområdet. Regeringen har en uttalad önskan om att högre utbildning ska ha en stark internationell prägel och att mobiliteten ska öka.

Regeringen välkomnar kommissionens satsning på Europauniversitet och ser det som en intressant del i upprättandet av det europeiska utbildningsområdet. Regeringen är positiv till att pilotstudier genomförs av kommissionen beträffande europeisk examensmärkning och anser att utformningen av eventuella utvecklingsinsatser på området inte bör föregå slutrapportering av dessa studier.

Europeisk examen

Regeringen är fortsatt tveksam till förslagen om europeisk examen som enligt kommissionen skulle behöva möjliggöras genom nationell lagstiftning och erkännas automatiskt inom hela EU. Det är viktigt att förslagen, som skulle utgöra en stor förändring på högskoleområdet, utformas som en frivillig möjlighet för universitet och högskolor och medlemsstaterna.

Regeringen anser inte att en fortsatt utveckling av ett system för uppföljning av utexaminerade är prioriterat.

Kriterier för utvärdering, europeisk examensmärkning och europeisk examen

Regeringen ser inte att det finns behov av att utveckla ett nytt, separat ramverk för utvärdering av Europauniversitet. Europauniversitetet är olika i sin form och verksamhet vilket gör det svårt att utveckla en metod för kvalitetsutvärdering. Regeringen är också tveksam till att utveckla särskilda kriterier för utvärdering i linje med kommissionens förslag, vilka samtidigt föreslås utgöra kriterier för en europeisk examensmärkning och en europeisk examen. Eventuella kriterier skulle behöva ta höjd för skillnader mellan ländernas utbildningssystem. Förhållandet mellan kommissionens förslag och Bolognaprocessen måste vara tydligt för att förhindra onödig duplicering.

Kvalitetssäkring och erkännande av kvalifikationer

Kvalitetssäkringssystemet är ett centralt verktyg för att stärka kvaliteten i den högre utbildningen. Precis som kommissionen kan regeringen konstatera att genomförandet av Bolognaprocessen är ojämn och att vissa länder kommit längre än andra. Samtidigt anser regeringen att Bolognaprocessen, som bygger på frivillighet och förtroende mellan olika länders utbildningssystem, är framgångsrik och ska värnas. Bolognaprocessen har också bidragit till att stärka studenternas och personalens inflytande över centrala processer inom högre utbildning. Regeringen ser att Bolognaprocessen även framgent kommer att vara viktig.

Regeringen anser att det är rimligt att utveckla European Approach för gemensamma transnationella program och att program som ges på nationell nivå, vid behov, genomgår en granskning av en av regeringen utsedd kvalitetssäkringsorganisation.

Attraktiva och hållbara karriärer

Regeringen är positiv till vissa delar i förslaget om rekommendation om attraktiva och hållbara karriärvägar inom högre utbildning, t.ex. att fokus bör vara på mobilitet och fokus på att öka andelen kvinnor inom STEM-ämnena. Andra delar är regeringen frågande till, t.ex. behovet av ett kompetensramverk för forskare och undervisande personal utöver redan befintliga ramverk.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Ännu ej kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

2023/24:FPM55

Kommissionen är avsändare till meddelandet och de två rekommendationerna.

För övriga instanser är ståndpunkterna ännu ej kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Inte aktuellt.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Rubriken är inte relevant såvitt avser meddelandet.

Den rättsliga grunden för kommissionens förslag till rådsrekommendationer är artiklarna 165, 166 och 292 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Enligt artikel 292 i EUF-fördraget ska rådet anta rekommendationer på förslag från kommissionen.

Enligt artikel 165 i EUF-fördraget ska unionen bidra till utvecklingen av en utbildning av god kvalitet genom att främja samarbetet mellan medlemsstaterna och genom att vid behov stödja och komplettera deras insatser, samtidigt som unionen bl.a. fullt ut ska respektera medlemsstaternas ansvar för undervisningens innehåll och utbildningssystemens organisation. Rådet ska därför på förslag från kommissionen anta rekommendationer.

Enligt artikel 166 EUF-fördraget ska unionen genomföra en yrkesutbildningspolitik som ska understödja och komplettera medlemsstaternas insatser, samtidigt som medlemsstaternas ansvar för yrkesutbildningens innehåll och organisation respekteras. Rådet ska i detta syfte, på förslag av kommissionen, anta rekommendationer.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Rubriken är inte tillämplig då meddelandet och de föreslagna rådsrekommendationerna inte innehåller förslag till lagstiftningsakter.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Rådsrekommendationerna förhandlas i rådsarbetsgruppen för utbildning. Det är ännu inte klart hur kommissionens meddelande kommer att tas vidare.

Visionen om ett europeiskt utbildningsområde (European Education Area, EEA) lanserades av kommissionen i samband med det sociala toppmötet om rättvisa jobb och tillväxt i Göteborg 2017. Det europeiska utbildningsområdet ska ge framtidsperspektiv för utbildningssamarbetet inom EU och identifiera viktiga frågor och staka ut vägen framåt.

Det europeiska området för högre utbildning (European Higher Education Area, EHEA), eller Bolognaprocessen som det också kallas, är ett samarbete mellan 49 länder och kommissionen. Bolognaprocessen är ett mellanstatligt europeiskt samarbete om högre utbildning som bygger på frivillighet och som syftar till att främja rörlighet, anställningsbarhet och den europeiska konkurrenskraften.

Det europeiska forskningsområdet (European Research Area, ERA) lanserades 2000 och syftar till att skapa en inre marknad för forskning, innovation och teknik i EU.

European Quality Assurance Register (EQAR) är en paraplyorganisation som samlar kvalitetssäkringsorganisationer som arbetar i enlighet med de principer för kvalitetssäkring som utarbetats inom ramen för Bolognaprocessen. Sverige är medlem i EQAR.

Ett Europauniversitet är en sammanslutning av universitet och högskolor från minst tre olika länder som samarbetar inom ett visst profilområde. Samarbetet ska grundas i en långsiktig strategi med fokus på hållbarhet, spetskompetens och europeiska värderingar. Europauniversiteten finansieras primärt via medel från Erasmus+. I dag ingår 19 svenska universitet och högskolor i Europauniversitetet.

European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes (European Approach) antogs av ministerkonferensen i Jerevan inom Bolognaprocessen. European Approach består av riktlinjer för kvalitetssäkring av gemensamma program. Dessa bygger på Bolognaprocessens standarder för kvalitetssäkring och är framtagna för att möjliggöra och underlätta extern kvalitetssäkring av gemensamma program. Universitet och högskolor som vill kvalitetsgranska ett gemensamt program kan kontakta en kvalitetssäkringsorganisation som är registrerad i EQAR och som har möjlighet att kvalitetssäkra enligt European Approach.